

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Демешкант Наталія Андріївна,
д.пед.н., професор, кафедра інноваційної
діяльності в АПК НУБіП України, к.611, к.10

demesz@mail.ru

ЛЕКЦІЯ 2

ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПЕРСОНАЛУ

1. Підходи до формування організаційних структур екологічного менеджменту підприємства.
2. Екологічна служба підприємства: функції, задачі, типи .
3. Комунікаційний процес у системі екологічного менеджменту підприємства
4. Документообіг у системі екологічного менеджменту підприємства

Підходи до формування організаційних структур екологічного менеджменту підприємства

Аддитивно- функціональний підхід

- Додаткові робочі місця
- Спеціальний відділ
- Уповноважений по екологічних питаннях
- Технічні рішення
- Інвестиції в охорону навколишнього середовища

Інтегрований підхід

- Використання наявних ресурсів
- Участь співробітників
- Координатор по екологічних питаннях
- Організаційні рішення
- Зниження витрат

Потреба компромісу

I. “Зелена реструктуризація підприємства”

органічне **інтегрування** екологічних процесів у виробничі процеси

ВИМОГИ:

- чітко продумані організаційні рішення;
- залучення до екологічної політики всіх членів організації;
- координація діяльності за допомогою консультантів-аналітиків

II. Додатковий функціональний відділ

ПОВНОВАЖЕННЯ: здійснення екологічного менеджменту на підприємстві

нова **екологоорієнтована структура** повинна органічно вписуватися в усі підрозділи організації і включати *спеціальний функціональний елемент*

Екологічна служба підприємства

ЗАВДАННЯ:

- контроль за *дотриманням екологічного законодавства*;
- розробка проектів перспективних і поточних *планів по ОНС*;
- контроль *виконання планів по ОНС*;
- участь у проведенні *екологічної експертизи*;
- участь у проведенні *робіт з очищення промислових стічних вод, запобігання забруднення навколишнього середовища викидами шкідливих речовин в атмосферу, зменшення або повній ліквідації технологічних відходів, раціонального використанню земельних і водних ресурсів*;
- контроль за *дотримання технологічних режимів природоохоронних об'єктів*;

Екологічна служба підприємства

ЗАВДАННЯ:

- **контроль стану** навколишнього середовища в районі розташування підприємства;
- складання технологічних регламентів, графіків аналітичного контролю, паспорта, інструкції й ін. **технічної документації**;
- **перевірка відповідності** технічного стану устаткування вимогам ОНС і раціонального природокористування;
- **ведення** у встановленому порядку **звітності про виконання заходів** щодо ОНС.

ТИПИ СТРУКТУР СЛУЖБ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

I. Структура **з відсутньою екологічною службою** або фахівцем в області екологічного менеджменту;

Найменш ефективна

Рішення виробничих екологічних задач покладене на ін. посадову особу як додаткове навантаження (головний інженер, головний технолог, головний енергетик і ін.)

природоохоронна діяльність зводиться ними переважно до виконання *формальних вимог діючого природоохоронного законодавства*, наприклад до заповнення необхідної звітності

ТИПИ СТРУКТУР СЛУЖБ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

II. Структура **з існування підрозділу** або окремого фахівця, що займається питаннями **екологічного менеджменту**, але їхні функції (посадові обов'язки) сполучені з ін. функціями (посадовими обов'язками)

Напр. **сполучення ф-цій** екологічної служби і служби охорони праці або екологічної служби і служби експлуатації природоохоронного устаткування

НЕДОЛІКИ:

- **недостатня увага екологічним аспектам** діяльності підприємства;
- обмеженість часу і ресурсів для **практичної реалізації природоохоронної діяльності**;
- **великий обсяг обов'язків**, що обмежує можливості ініціативної діяльності;
- **відсутність авторитету екологічної служби** (фахівця-менеджера).

ТИПИ СТРУКТУР СЛУЖБ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

III. Структура виділена в окремий підрозділ підприємства (посада), має свого керівника, але при цьому **не має достатньої ваги** в ієрархічній структурі підприємства

НЕДОЛІК: ефективність функціонування **залежить від підпорядкованості і місця** в загальній системі виробничого менеджменту

ПЕРЕВАГИ:

- можливість комплексно і повноцінно **здійснювати екологічну діяльність;**
- **більш високий авторитет екологічної служби** (фахівця-менеджера);
- можливість **детального вивчення екологічних проблем.**

ТИПИ СТРУКТУР СЛУЖБ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

IV. Структура з **екологічною службою виділеною в окремий підрозділ**, а її керівник (фахівець-менеджер) за посадою дорівнює заступникові директора або заступникові головного інженера

Найбільш ефективна

ПЕРЕВАГИ:

- можливість **найбільш комплексно, раціонально і повноцінно здійснювати екологічну діяльність**;
- можливість **ефективного сполучення основних виробничих і екологічних цілей** і задач на підприємстві;
- можливість **здійснення різноманітної й економічно ефективної екологічної діяльності**

Розподіл екологічних служб на підприємстві за способом організації діяльності

1. Екологічні служби диференційованого типу

обов'язки співробітників розділені **по виду впливу на навколишнє середовище**

- охорона **атмосферного повітря**;
- охорона і раціональне використання **водних ресурсів**;
- охорона навколишнього середовища від **відходів виробництва і споживання**;
- охорона і раціональне використання **земельних ресурсів**.

НЕДОЛІКИ: - ізолюваність областей діяльності фахівців;
– складності взаємозаміни фахівців;
– організаційні складності прийняття комплексних природоохоронних рішень

ПЕРЕВАГИ: можливість досконально вивчити вимоги у певній області діяльності, більш ефективний менеджмент та прийняття правильних рішень.

Розподіл екологічних служб на підприємстві за способом організації діяльності

II. Екологічні служби інтегрованого типу

Співробітники служби **усі разом виконують роботи**, зв'язані з охороною навколишнього середовища і раціональним використанням природних ресурсів

ПЕРЕВАГИ:

- **взаємозамінність** співробітників;
- **комплексний характер робіт** (при розгляді питань, пов'язаних з одним видом впливу на навколишнє середовище враховуються й інші аспекти такого впливу);
- можливість розробки **правильної екологічної політики**, визначення **комплексних цілей і задач** підприємства в області охорони навколишнього середовища;
- можливість **найбільш ефективного управління** охороною навколишнього середовища

Розподіл екологічних служб на підприємстві за способом організації діяльності

III. Екологічні служби змішаного типу

Співробітники можуть виконувати обов'язки, пов'язані з різними видами впливу на навколишнє середовище, а також займатися екологічними проблемами визначеної технологічної операції

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ:

подібні до служб вищеописаних типів

Комунікаційний процес у системі екологічного менеджменту підприємства

Комунікації – це взаємодії між суб'єктами системи екологічного менеджменту, що забезпечує зв'язок між функціями, елементами системи й окремими людьми

Неформальні –
використ. в екол.
менеджменті

Формальні –
використ. в екол.
керуванні

ТИПИ КОМУНІКАЦІЙ У СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

1. Адміністративні комунікації

відбивають *взаємозв'язок* суб'єктів відповідно до типу підпорядкування

2. Фінансові комунікації

відбивають послідовність прийняття *фінансових рішень* при реалізації екологічної діяльності

3. Інформаційні комунікації

взаємозв'язки, що виникають при *обміні інформацією*, зв'язаної з екологічною діяльністю

Документообіг у системі екологічного менеджменту підприємства

ПОВІТРЯ

Відповідно до закону «Про охорону атмосферного повітря» юридичні особи, що мають **джерела викидів шкідливих** (забруднюючих) речовин в атмосферне повітря, **повинні розробляти і здійснювати заходи щодо охорони** атмосферного повітря.

ВИМОГА: наявність **сертифікатів**, що установлюють відповідність змісту шкідливих (забруднюючих) речовин у їхніх викидах технічним нормативам викидів.

Основні напрямки повітряноохоронних заходів для діючих виробництв

I. Технологічні заходи

- використання більш *прогресивної технології*;
- застосування більш *екологічних видів палива*;
- застосування *рециркуляції димових газів*;
- збільшення *одиничної потужності агрегатів*;
- упровадження *найбільш раціональної структури газового балансу підприємства*

II. Спеціальні заходи

- *скорочення неорганізованих викидів*;
- очищення і *знешкодження шкідливих речовин з газів, що відходять*;
- поліпшення умов *розсіювання викидів*

На підприємстві дані первинного обліку використання повітря заносяться в **наступні типові форми**:

- ПОД-1 «Журнал обліку стаціонарних джерел забруднення і їхніх характеристик»,
- ПОД-2 «Журнал обліку виконання заходів щодо охорони атмосферного повітря»,
- ПОД-3 «Журнал обліку роботи газоочисних і пилоуловлюючих установок».

ПОД – первинний облік документів

Документообіг у системі екологічного менеджменту підприємства

ВОДА

ВИМОГА: наявність ліцензії і договорів на користування водним об'єктом і дотримання їхніх умов .

Заходи щодо охорони поверхневих вод на підприємстві повинні забезпечувати:

- ощадливе і **раціональне використання водних** ресурсів;
- **дотримання встановлених лімітів** забору води і скидання стічних вод;
- **запобігання забруднення поверхневих вод** і дотримання встановленого режиму використання водоохоронних зон;
- **запобігання потрапляння забруднюючих речовин** у водні об'єкти;
- **утримання у справному стані** очисних, гідротехнічних і ін. водогосподарчих споруд і технічних пристроїв

*Дані первинного обліку використання води ,
заносяться в типові форми*

- ПОД-11 «Журнал обліку водоспоживання (водовідведення) водовимірювальними приладами і пристроями»,*
- ПОД-12 «Журнал обліку водоспоживання (водовідведення) непрямими методами»;*
- ПОД-13 «Журнал обліку якості стічних вод, що скидаються».*

Документообіг у системі екологічного менеджменту підприємства

ВІДХОДИ

це будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються в процесі людської діяльності і не мають подальшого використання по місцю утворення або виявлення і від яких власник повинен позбутися шляхом утилізації або видалення

Питання поводження з відходами регулюються **Законом України «Про відходи»** і підзаконними актами.

Підприємці і юридичні особи, що здійснюють виробничу діяльність, розробляють **проекти нормативів утворення відходів і лімітів на їх розміщення (ПНУВЛР)**

Для **затвердження лімітів на розміщення відходів** підприємство надає такі **документи**:

- заява з зазначенням назви й організаційно-правової форми юридичної особи, адреси, найменування банку і номеру розрахункового рахунку;
- копію ліцензії на здійснення діяльності з небезпечними відходами;
- проект розрахунку нормативів утворення відходів і лімітів на їхнє розміщення за формою, установлені Міністерством охорони НПС України;
- свідоцтво про реєстрацію у державному реєстрі об'єктів з розміщення відходів.

Контрольні запитання ЛЕКЦІЇ 2

- 1. Охарактеризувати підходи щодо формування організаційних структур екологічного менеджменту підприємства
- 2. Екологічні служби підприємства – їхні завдання, типи та розподіл за способом організації діяльності?
- 3. Комунікаційні процеси у системі екологічного менеджменту?
- 4. Документообіг на використання підприємством повітря, води та поводження з відходами?

ЗАВДАННЯ НА ПРАКТИЧНУ РОБОТУ

№2 *(підготувати конспекти та презентації)*

- Екологічна орієнтація персонального менеджменту – методи та функції; вплив керівництва; значення лінійного менеджера
- Екологічна направленість в управлінні персоналом – сутність, методи та ефект впровадження
- «Кайдзен» стратегія в екологізації управління персоналом – принципи, етапи втілення та завдання відповідно до рівнів управління

Дякую за увагу !

